libertatea fiind posibilă doar în momente de singurătate. În *Spre far*, datorită perspectivei androginice, avem de-a face cu o tăcere individualizatoare şi cu una unificatoare, sintetizate în tablou. Roman al tăcerii, *Valurile* ne dezvăluie o adâncime a gândirii, o intimitate a personajelor. Astfel, capitolul conclusiv al lucrării explică legătura strânsă între tema tăcerii şi tema individualității, iar cartea contribuie la înțelegerea acestor două teme în opera Virginiei Woolf, privite în lumina interconexiunii lor.

Irina-Ana Drobot
Universitatea Tehnică de Construcții, Bucureşti
România

Marius SALA, **101 cuvinte moştenite, împrumutate şi create**, Bucureşti, Editura Humanitas, 2010, 250 p., ISBN 978-973-50-2786-5[*].

Făcând parte din colecția „Viața cuvintelor", cartea intitulată *101 cuvinte moştenite, împrumutate şi create* îşi propune să prezinte aspecte importante referitoare la cuvinte, cu o privire specială asupra cuvintelor româneşti – aspecte tratate în două secțiuni distincte, intitulate sugestiv *Despre cuvinte, în general*, respectiv *Despre cuvintele româneşti, în special*. Materialul propriu-zis este precedat de argumentul autorului cu privire la volumul de față (primul din colecție) și la colecție în ansamblul său, prezentând, într-un mod dinamic, diferite informații cu privire la originea și evoluția cuvintelor româneşti, care parcurg „trei etape: naşterea, viețuirea şi moartea" (p. 10), şi este urmat de o bibliografie selectivă, un microtest în care pot fi valorificate informațiile studiului de față și un indice destul de amplu de cuvinte românești, inclusiv din dialectele sud-dunărene (aromân, meglenoromân şi istroromân).

În prima parte, organizată în cinci capitole (*Ce este etimologia*, *Certificatul de naştere al cuvintelor*, *Apariția cuvintelor*, *„Viețuirea" cuvintelor* şi *„Moartea" cuvintelor*), Marius Sala se opreşte la domeniul lexicologiei generale, punând accent pe etimologia privită, în sens metaforic, ca „eliberarea certificatului de naştere al unui cuvânt" (p. 19), iar, în sens ştiințific, ca „ramura lingvisticii care stabileşte originea unui cuvânt prin explicarea evoluției lui fonetice şi semantice" (p. 19). Dincolo de definirea disciplinei, se face un scurt istoric al etimologiei ca ştiință, începând cu cercetările unor lingviști, străini (H. Schuchardt, J. Gilliéron, Leo Spitzer, Walter von Wartburg şi J. Malkiel, H. Tiktin) sau români (A. de Cihac, B. P. Hasdeu, Al. Ciorănescu, S. Puşcariu, I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Gh. Adamescu, L. Şăineanu şi A. Scriban). Aşa cum remarcă însuşi autorul lucrării, cercetătorii care se ocupă cu studiul lexicologiei ar trebui să-şi îndrepte atenția asupra unei lucrări deosebit de importante, şi anume: *Dicționarul limbii române* (DLR), editat în perioada 1913–1949 (seria veche), apoi din 1965 până în prezent (seria nouă). Totuşi, există şi cercetători care utilizează *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX), (1975, reeditat 1998), la care ar trebui să se apeleze doar ca mijloc de control, întrucât oferă informații primare şi de cele mai multe ori lipsite de consistență ştiințifică.

În al doilea capitol se prezintă cum iau naştere cuvintele; pentru stabilirea etimonului, lingviştii consultă dicționarele limbii române, descoperind etimologia directă sau indirectă a cuvintelor. La baza etimologiei directe stau două criterii fundamentale: criteriul fonetic (formal) şi cel semantic (conținut), precum şi unele criterii auxiliare: criteriul geografic, cel funcțional, cel semantico-onomaseologic, cel istorico-social şi, în sfârşit, cel al comparației. Marius Sala este de acord cu Sextil Puşcariu în privința apariției cuvintelor ca o necesitate:

[*] Recenzia a fost redactată in cadrul proiectului POSDRU 88/1.5/S/47646, cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013.

BDD-R54 © 2012 Institutul de Filologie Română „A. Philippide"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:05:31 UTC)

„cuvintele apar când este nevoie de ele” (p. 34). Autorul exemplifică două procedee de îmbogățire a vocabularului: **creația internă**, ca procedeu de formare a cuvintelor cu ajutorul sufixelor (*aurar* < lat. *aurarius*) şi al prefixelor (*a desface* < lat. *disfacere*) şi **împrumuturile** care pot fi directe, rezultând din contactul dintre limbi (*restaurant*, *whisky*, *cocktail*, *champagne* etc.) şi indirecte, adică cuvinte care „au călătorit prin diverse limbi” (p. 54). Aceste împrumuturi indirecte provin din limbi europene care au la bază latina (*alcazar*, *bielă*, *bolero*, *soclu*, *stres*, *umor* etc.), greaca (*cremă*, *persoană*, *prosop*), germana (*archebuza*, *aspirină*), olandeza (*bulevard*, *chermeză*, *crab*, *dig*, *macrou*, *matelot* etc.), dar provin şi din alte limbi, cum ar fi ebraică (*amin*, *heruvim*, *înger*, *osana*), vechea egipteană (*alabastru*, *barcă*, *canapea*, *chimie*), arabă (*algebră*, *algoritm*, *zero*), sanscrită (*camfor*, *caravană*, *junglă*, *opal*, *safir*, *şacal*), persană (*azur*, *calic*, *cearşaf*), chineză (*caolin*, *ceai*, *satin*), japoneză (*gheişă*, *soia*), hindi (*culi*, *iută*, *piper*, *polo*), malaeză (*bambus*, *urangutan*), africană (*banană*, *satana*), tainó[2] (*hamac*, *savană*, *yucca*), aztecă (*cacao*, *ciocolată*, *tomată*), quechua[3] (*coca*, *condor*, *lamă*, *puma* etc.), tupí-guaraní[4] (*jaguar*, *piranha*, *tapiocă*, *tapir*), algonkină[5] (*mocasin*, *oposum*, *tobogan*) şi eschimosă (*caiac*, *hanorac*, *iglu*).

Un capitol interesant e dedicat „vieţuirii” cuvintelor (p. 93). Cuvintele stabilesc relaţii formale cu cele formate prin derivare cu afixe (sufixe şi prefixe) sau prin compunere (de exemplu, *casă*, *a se căsători*, *căsătoriu* „cap de familie”), organizându-se şi după înţelesuri (de exemplu, *casă*, cuvinte ce denumesc tipuri de case: *argea*, *bojdeucă*, *bordei*, derivate: *bordeiaş*, *bordeian*, cuvinte ce denumesc părţi ale casei: *stâlp*, *temelie*, *acoperiş* etc., cuvinte cu sensuri figurate: *soţ*, *soţie*, *căsătorie*, *mire*, *mireasă* etc.). În continuare, sunt prezentate următoarele câmpuri semantice: termeni pentru corpul omenesc (*ficat* şi *mai*[6]; *ceafă*; *gât*, *grumaz*, *guşă*; *mărul lui Adam*, *buză*; *pântece*, *burtă*, *foale*; *vână*, *venă*; *rinichi*, *rărunchi*; *barbă*, *măsea*, *inimă*, *coapsă* etc.); nume de animale, considerate un „câmp relativ închis, dacă privim evoluţia acestuia de la latină la română” (p. 109) (*bou* şi *vacă*; *porc* şi *scroafă*; *oaie*, *berbec*, *arete*; *castor*, *breb*, *biber*; *cerb*, *lup*[7]); nume de culori (*alb*, *negru*, *verde*, *vânăt*, *bleu*, *brun*, *gri* etc.); termeni din domeniul culinar, pe care-i grupează astfel: moşteniţi din latină (*aluat*, *azimă*, *cir*, *turtă*), de origine turcă (*chiftea*, *ciulama*, *iahnie* etc.), de origine greacă (*pandişpan*, *pricomigdală*, *salată*), de origine franceză (*ruladă*, *pane*, *sote*, *brioşă*, *profiterol*, *antreu*, *antricot*, *biscuit*, *savarină*, *omletă*); de origine germană (*ştrudel*, *tort*, *chiflă*); nume de legume, fructe, plante aromate (*cartof*, *maghiran*, *şvarţ*); nume de mâncăruri de sărbători: de Crăciun (*caltaboş*, *cârnaţi*, *colac*, *cozonac*, *piftie*, *sarmale*, *tobă* etc.), de Paşti (*drob*); termeni din domeniul vestimentaţiei (*ciubotă*, *cizmă*, *croitor*, *nădrag*, *pantalon*, *raglan*, *spenţer*). În opoziţie cu viaţa cuvintelor stă „moartea cuvintelor” (p. 155), provocată de inutilitatea unor termeni, „fiindcă noţiunea pe care o denumesc nu mai este cunoscută” (p. 155). Dintre cuvintele dispărute, dar care „au lăsat urme” (p. 158), Marius Sala menţionează: *auş*, *cătuşă*, *lăpuş*, *mătuşă*, *măzăriche* şi *sănătos*.

A doua parte a lucrării se referă la cuvintele româneşti, autorul având în vedere mai ales lexicul românei literare (standard), printre care cuvintele latineşti moştenite de toate limbile romanice, aşa-numitele „cuvinte panromanice” (p. 178) (*a lega*, *a muia*), dar şi sensurile acestora (*foale*, *pasăre*, *tare*, *tânăr*, *a vindeca*). Există termeni latineşti care se

[2] Această limbă era vorbită, la venirea spaniolilor, în Haiti, Santo Domingo, Puerto Rico, Cuba şi Jamaica, astăzi ea fiind considerată dispărută.

[3] Limbă vorbită în America de Sud de aproximativ 6 milioane de oameni.

[4] Limbă vorbită în Paraguay şi în unele provincii din Argentina şi Brazilia.

[5] Limbă vorbită în America de Nord.

[6] Trebuie să remarcăm că, în cadrul unui câmp, pot exista atât un cuvânt, cât şi o serie sinonimică.

[7] Lingvistul preferă să le ia împreună pentru a marca deosebirea dintre animal de pădure şi de câmp, dar şi pentru a face o distincţie între sexul acestora, marcat prin sufixe moţionale: *arici–aricioaică*, *cerb–cerboaică*, *iepure–iepuroaică*, *lup–lupoaică*, *urs–ursoaică*.

BDD-R54 © 2012 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:05:31 UTC)

păstrează doar în anumite limbi romanice, printre care şi româna (*biserică*, *a fierbe*, *frumos*, *a mânca*, *orb*, *văr*, *vitreg*, *vulpe* etc.), sau doar în română (*creştin*, *împărat*, *mare*, *oaie* etc.). Aparţin apoi substratului traco-dac (circa o sută treizeci de cuvinte) termeni referitori la natură: vegetaţie (*brad*, *coacăză*, *mazăre*, *sâmbure*, *spânz*), faună (*balaur*, *ghionoaie*, *ciut*, *cioară*, *murg*, *năpârcă*, *şopârlă*, *ţap*, *viezure*), configuraţia terenului (*groapă*, *mal*). „Mare importator de cuvinte” (p. 193), limba română împrumută din greacă (*broatec*, *cir*, *ciump*, *frică*, *plai*, *sturz*); din germană (*parizer*, *rapăn*, *strănut*, *şlapi*, *ştrudel*); din superstratul vechii slave (*bici*, *boală*, *bogat*, *cioban*, *cleşte*, *cocoş*, *nevastă*); din slavonă (*ispită*, *a sfinţi*, *stolnic*, *vornic* etc.); din neogreacă (*argat*, *chivernisi*, *stafidă*); din limbile slave (*babă*, *bolnav*, *ciudat*, *cocină*, *crac*, *grozav*, *horodişte*, *mojic* etc.); din limbile romanice occidentale (*deputat*, *flanelă*, *limonadă*, *maestru*, *omagiu* etc.); din limba romaní (*baftă*, *barosan*, *gagiu*, *lovele*, *mişto*, *şucar*); din engleză (*club*, *five o'clock*, *high-life*, *market*, *şampon*); de origine turcică sunt cuvintele *basma*, *bursuc*, *catâr*, *ciorap*, *dovleac*, *dud*, *odaie*, *pătlăgea*, *salcâm*, *tavan* etc. Autorul menţionează şi cele mai recente împrumuturi (*bungalow*, *coca*, *condor*, *kaki*, *jaguar*, *jungle*, *piranha*, *polo*, *pidgin* etc.).

Româna este „creator de cuvinte” (p. 221), mai ales prin derivare cu sufixe şi prefixe (*arătură*, *arboret*, *cepar*, *a îngrăşa*), prin creaţii expresive (*a hârşii/hârşâi*, *a şovâlcâi*, create de la interjecţiile *hârş*!, respectiv *şovâlc*!) şi de la nume proprii (*joben*, de la numele pălărierului francez Jobin; *penteleu*, de la numele localităţii unde se produce brânza; *braşoave*, de la numele oraşului Braşov), dar şi „exportator de cuvinte” (p. 226), în special din terminologia pastorală (*brânză*, *găleată*, *mioară*, *putină*, *urdă*, *vătui*, apoi cuvântul *mămăligă*, prezent în unsprezece limbi, sau termeni de cultură modernă: *abonament*, *album*, *bulevard*, *vizită*, *vot* etc.)[8].

Lucrarea de faţă, care se adresează unui public larg, îşi asumă (şi îşi îndeplineşte) rolul de a introduce cititorul în lumea fascinantă a cuvintelor, vorbind despre modul în care apar („se nasc”) sau dispar („mor”) acestea.

Cristina-Mariana Lungu-Cărăbuş
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iaşi
România

Petronela SAVIN, **Universul din lingură: despre terminologia alimentară românească** [‘A Whole Universe in a Spoon: Romanian Food Terminology’], Iaşi, Institutul European [“The European Institute” Publishing House], 2012, 194 p., ISBN 978-973-611-862-3.

A Whole Universe in a Spoon: Romanian Food Terminology, Iaşi, “The European Institute” Publishing House, 2012, written by Petronela Savin, draws the attentions from the very title on the Coşerian orientation of food terminology approach by reference to the larger context of cultural anthropology. In fact, as Stelian Dumistrăcel points out in the preface, the book is based on the relation between work and language, combined with Fernand Braudel's theory about the relation between man and environment, but also with the three basic elements reflecting the structures of everyday life as they were mentioned by the same Eugen Coşeriu: „building and using a house, making clothes and preparing food” (p. 10).

I must also mention that “the study of language in the context of culture's universality” that the author talks about in the *Foreword* involves several interdisciplinary fields such as: lexicology, etymology, onomasiology, linguistic and cultural anthropology or stylistics.

[8] Există şi cazul „cuvintelor cu dus şi întors”, numit şi „allers et retours”, de exemplu, cuvintele *grindă* şi *hârleţ*, importate din bulgară în română, au fost exportate ulterior în bulgară (p. 228).

BDD-R54 © 2012 Institutul de Filologie Română „A. Philippide”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-15 02:05:31 UTC)